

WOLONTARIAT W HOLANDII

Holenderski rząd docenia wolontariuszy

Początki wolontariatu w Holandii sięgają XIX wieku, kiedy to Kościół katolicki i Kościół protestancki oraz prywatne instytucje były zaangażowane w pomoc biednym; by to robić, zatrudniały wolontariuszy (prominentnych obywateli). Na początku XX wieku ludzie dysponowali większą ilością wolnego czasu i dlatego mogli pracować jako wolontariusze w różnego rodzaju stowarzyszeniach. Praca wolontarystyczna rozwijała się głównie w tzw. pillars (małe społeczności), które dzieliły i wspierały holenderskie społeczeństwo: katolickie, protestanckie, liberalne.

Tło historyczne

W latach 1945-1965 Holandia uczestniczyła w procesie tworzenia państwa opiekuńczego. Na początku opieka społeczna była wspierana przez fundusze prywatne. Po II wojnie światowej sektor ten otrzymał dużą pomoc państwa, które zaczęło subsydiować wiele przedsięwzięć.

W ciągu kilku ostatnich dekad zszedł na dół znaczenie działań podejmowanych przez rząd holenderski na polu opieki społecznej i pracy wolontarystycznej (państwo holenderskie nigdy nie było scentralizowane, tworzyło raczej luźną federację prowincji). Ważna rola wolontariatu wśród pillars zaczęła się zmniejszać od lat pięćdziesiątych, kiedy to profesjonaliści stopniowo przejmowali odpowiedzialność za opiekę społeczną.

W latach 70. państwo uzyskało duży wpływ na te działania, podczas gdy ingerencja pillars traciła na znaczeniu. W nowej sytuacji nacisk został położony na tworzenie agend wolontarystycznych, które otrzymywały blisko 100% dotacji od rządu centralnego. Jednak 10 lat później rząd wycofał się z tych działań, oddając zarządzanie finansami na niższe szczeble i zachęcając do prywatyzacji działalności.

Wolontariat a bezrobotni

Dyskusja na temat pracy wolontarystycznej osób bezrobotnych w Holandii ma długą historię. Począwszy od lat 70. uchwalono wiele aktów prawnych, umożliwiających tworzenie dodatkowych miejsc pracy w sektorze pozarządowym. Pod kierunkiem urzędów państwowych, odpowiedzialnych za zatrudnienie i opiekę społeczną, powstało tysiące projektów, przy realizacji których bezrobotni znaleźli zatrudnienie. Dotyczyło to głównie młodych ludzi, którym stworzono możliwość udziału w szkoleniach i zaoferowano pracę wolontarystyczną. Niestety, udział w nich bezrobotnych był znikomy. Inne projekty dotyczyły imigrantów i uchodźców, którym umożliwiono zdobycie doświadczenia zawodowego i doskonalenie języka.

W rezultacie wzrostu bezrobocia w Holandii, które nastąpiło w ostatnich latach, politycy baczniej przypatrują się projektom, którym w przeszłości nie byli zbyt przychylni. W niektórych urzędach mniej lub bardziej dobrowolna praca wolontarystyczna uważana jest za rozwiązanie problemów związanych z bezrobociem. Jednakże wciąż trwa dyskusja, dotycząca tego typu wolontariatu.

Prawo, definicje i liczby

Praca wolontarystyczna jest określana w Holandii jako „zorganizowana działalność prowadzona bez przymusu czy zapłaty dla dobra innych lub społeczeństwa”. definicja ta nie obejmuje pomocy świadczonej rodzinie i sąsiadom.

Według ostatnich obliczeń w Holandii jest około 3,5 mln wolontariuszy, w więc 23,8 % osób powyżej 18. roku życia, pracujących w organizacjach pozarządowych. Co miesiąc wolontariusze spędzają średnio 15,5 godzin na pracy wolontarystycznej, co daje przeciętnie 2,3 przepracowanych godzin dziennie.

Wolontariusze pomagają w organizacji imprez sportowych, kościelnych, działają w organizacjach ideologicznych (w tym w partiach politycznych), pomagają chorym i starszym, pracują z młodzieżą, grupach akcyjnych, muzeach, pomagają dzieciom, opiekują się pacjentami. Największa liczba wolontariuszy pracuje w organizacjach sportowych i kościelnych: odpowiednio 7,8 % i 6,8 %.

Z pracą wolontarystyczną ma kontakt niemal całe holenderski społeczeństwo. Nie znaczy to jednak, iż cała społeczność w jednakowym stopniu uczestniczy w tych działaniach. Tak naprawdę zaangażowanie w wolontariat zwiększa się wraz ze wzrostem poziomu edukacji i dobrobytu w Holandii. Istnieje także związek pomiędzy pracą wolontarystyczną a uczęszczaniem do kościoła. Najmłodszy i najstarsi przedstawiciele społeczeństwa nie uczestniczą w wolontariacie. Liczba mężczyzn wolontariuszy to tylko połowa liczby kobiet wolontariuszek. Wolontariusze nie wykonują prac płatnych, ale uzupełniają je swoimi działaniami. Mężczyźni chętniej wykonują prace praktyczne, gdy kobiety wolą prace administracyjne.

Przy założeniu, że godzina pracy kosztuje około 23 guldeny, a godzin przepracowanych przez wolontariuszy było 0,5 mld, wartość finansowa ich działania wynosi 11,5 mld guldenów. Wyliczenie to pokazuje, jak duże znaczenie ekonomiczne ma praca wolontariuszy.

W odpowiedzi na pytanie o motywacje do pracy wolontarystycznej, holenderscy wolontariusze podają najczęściej trzy powody:

- możliwość zdobycia dodatkowych umiejętności i doświadczeń przydatnych w płatnej pracy lub znalezienia alternatywnego zajęcia,
- chęć walki z niesprawiedliwością czy złą sytuacją, pobudki filozoficzne, zaangażowanie polityczne i społeczne,
- chęć kontaktu z ludźmi, przynależenia do jakiejś społecznej struktury, identyfikacji z misją organizacji, chęć znaczenia dla innych, wyznaczenia sobie celu.

Trzeba pamiętać, że wolontariusze mają także indywidualne motywy działalności charytatywnej.

Wolontariat w Holandii, podobnie jak w państwach sąsiednich, może się poszczycić wysoką liczbą wolontariuszy i członków w organizacjach poza-rządowych. Podobna działalność prowadzona jest także przez organizacje kościelne. Duża liczba osób udziela się w pracach społecznych oraz zdobywa fundusze. Robią to regularnie, głównie w organizacjach lokalnych. Najbardziej popularne są działania w dziedzinie sportu i rekreacji – inaczej niż to ma miejsce np. w Belgii. Holenderscy wolontariusze, jak twierdzą, czerpią dużą satysfakcję z wykonywanej pracy. Jednak duża część społeczeństwa dość sceptycznie odnosi się do tego typu aktywności. Sama idea wolontariatu wiąże się z odgrywaniem aktywnej roli w społeczeństwie.

Polityka rządu dotycząca wolontariatu

Chociaż rząd holenderski nie uważa rozwoju wolontariatu za zadanie priorytetowe, stara się wesprzeć jego rozwój. Polityka rządu zajmuje się czterema kierunkami rozwoju wolontariatu:

- A. Rozwój metod pracy, badań i wsparcia wolontariatu,
- B. Promocja i budowanie wizerunku społecznego (image'u),
- C. Poprawa jakości pracy wolontarystycznej,
- D. Uregulowania prawnych aspektów pracy wolontarystycznej.

A. Rozwój metod pracy, badań i wsparcia wolontariatu

Ministerstwo Zdrowia, Opieki Społecznej i Sportu wspiera organizacje i gminy, udzielając im informacji i porad oraz prowadząc badania. Istnieją dwie organizacje narodowe, które wspierają takie działania: NOV (Holenderskie Centrum Wolontariatu) i SVM (Fundacja ds. Zarządzania Wolontariatem).

Ministerstwo wspiera organizacje finansowo, przyznając im granty na wybrane działania podejmowane na rzecz określonych grup celowych (takich jak: chorzy, niepełnosprawni, młodzież, osoby starsze). Niewiele natomiast mówi się o pomocy wolontariuszy dla uchodźców i azylantów.

B. Promocja i budowanie wizerunku społecznego

Działania z tego zakresu:

- a rekrutacja i szkolenie wolontariuszy pracujących na rzecz określonych grup społecznych (mniejszości narodowych, młodzieży, ludzi niepełnosprawnych, osób starszych, kobiet),
- a międzykulturowa działalność w ramach planu Międzykulturowej Pracy Wolontarystycznej,
- a wzmocnienie lokalnych centrów wolontariatu,
- a reagowanie na zmianę zachowań wolontariuszy (tzw. zachowanie suwakowe). Chodzi o eksperymentowanie niektórych gmin, polegające na tworzeniu sezonowych biur pracy dla wolontariuszy,
- a kierowanie kampanią informacyjną poprzez Internet oraz elektroniczną wersję czasopisma „Biuletyn Wolontariuszy”,
- a udział w pozyskiwaniu funduszy (fundraising),
- a popularyzowanie pracy wolontariuszy,
- a zachęcanie biznesu do inwestowania w sektorze wolontarystycznym, np. w ramach promocji Międzynarodowego Roku Wolontarystycznego 2001 i przygotowania światowej konferencji na temat wolontariatu w 2001 r.

C. Poprawianie jakości pracy wolontarystycznej

Jakość pracy jest ulepszana poprzez:

- a rozwój metod integrowania polityki lokalnej,
- a szkolenie wolontariuszy. Co roku osiem istniejących w Holandii centrów szkoleniowych przekazuje wiedzę o wolontariacie około 30 tysiącom wolontariuszy.
- a poświadczanie udziału w pracach wolontarystycznych przydatne dla osób poszukujących pracy.

D. Prawne aspekty pracy wolontarystycznej

Chodzi głównie o określenie pozycji wolontariuszy w polityce rządu i ustawodawstwa. Praca wolontarystyczna jest często pomijana w ustawodawstwie pracy. Niemożliwe jest również ustanowienie ogólnych praw dotyczących zatrudnienia wolontariuszy, ponieważ istnieje wielka różnorodność rozwiązań w organizacjach pozarządowych.

Najwięcej uwagi poświęca ministerstwo rozwiązywaniu powstających problemów:

a rozwinięciu idei „kontrola pracy wolontarystycznej”

z prawnego punktu widzenia, co ma zmusić polityków do większej odpowiedzialności za pracę wolontarystyczną,

a ustanowieniu odpisów podatkowych. Zachęcające są korzyści płynące z programów dotyczących aktywizowania lokalnych społeczności,

a uregulowaniu problemów związanych z finansowaniem wolontariuszy, takich jak ubezpieczenia czy zwrot poniesionych kosztów,

a ograniczenie przychodów organizacji pochodzących z działalności na rzecz pozyskania funduszy (fundraisingu) – ostatnio 70 tys. guldenów.

Wolontariat w terenie

Wolontariat ma dobrze rozwiniętą infrastrukturę organizacji. Pracuje na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym. Zaangażowanie w pracę wolontarystyczną jest największe na szczeblu lokalnym – gminy, w środowisku w którym mieszkają i pracują wolontariusze (w Holandii jest około 500 gmin). Pracują zwykle w lokalnych organizacjach pozarządowych, m.in. w schroniskach dla bezrobotnych, centrach społecznych, młodzieżowych. Pomagają również w większych organizacjach, jak Amnesty International lub Czerwony Krzyż, które mają lokalne biura w gminach.

Na poziomie lokalnym głównymi organizatorami koordynatorami pracy wolontariuszy są centra wolontariatu, które mają dużą autonomię. Nie tylko pomagają znaleźć pracę dla wolontariuszy, ale także angażują się w kampanie promocyjne. Centrów takich działa w różnych częściach kraju około 100. Wielu wolontariuszy pracuje w opiece społecznej, za którą są odpowiedzialne gminy. One też wspierają lokalne organizacje i umożliwiają im podejmowanie działań.

Na szczeblu regionalnym 12 prowincji Holandii wspiera lokalne działania i propaguje wiedzę dotyczącą wolontariatu. Rządy poszczególnych prowincji subsydują konkretne projekty podejmowane przez regionalne organizacje.

Rząd centralny Holandii działa na polu wolontarystycznym od 20 lat. Deklaracje dotyczące polityki wolontariatu zostały opublikowane w latach 1980, 1985, 1999. Obowiązują one do dnia dzisiejszego. Niestety, mimo powstania aktów prawnych pojawiają się głosy określające wolontariat jako „niezbędny w społeczeństwie, lecz wciąż, podobnie jak inne niepłatne prace, niezauważalny”.

Plany rozwoju wolontariatu zakładają na lata 2000-2020 wsparcie oraz kontynuowanie dotychczasowych prac rządu, który dąży do zwiększenia odpowiedzialności sektora wolontarystycznego za zmiany w holenderskim społeczeństwie.

Narodowe Centrum Wolontariatu działa jako centrum informacji i rozwoju wolontariatu promującego interesy organizacji pozarządowych. Organizacje dzielą się na trzy kategorie:

- a) „członkowie dla członków” (stowarzyszenia sportowe i ruch skautów),
- b) organizacje zajmujące się zbieraniem funduszy (fundraisingowe),
- c) organizacje udzielające pomocy (Czerwony Krzyż).

Funkcje holenderskiego wolontariatu to:

a uczenie odpowiedzialności, zapewnienie udziału obywateli w określaniu i rozwiązywaniu lokalnych problemów,

a przeciwwaga dla instytucji profesjonalnych,

a sprzyjanie samorozwojowi jednostki,

a zmniejszanie izolacji społecznej poprzez zachęcanie do odgrywania aktywnej roli w społeczeństwie.

Czynniki wpływające na pracę wolontarystyczną w Holandii:

a zmiany na rynku pracy, coraz więcej kobiet podejmuje płatną pracę i ma mniej czasu na pracę wolontarystyczną,

a alternatywne formy spędzania wolnego czasu (telewizja, Internet),

a rozwój demograficzny, starzenie się społeczeństwa, imigracja (wielokulturowość),

a wzrost odpowiedzialności za naturę i środowisko,

a rozwój opieki nad chorymi, starszymi i niepełno-sprawnymi,

a większa dbałość o pacjentów,

a indywidualizacja,

a sekularyzacja, w wyniku której mniej ludzi należy do wspólnot religijnych i nie wykazuje chęci działania na rzecz kościoła,

a zmniejszenie udziału społeczeństwa w sprawach politycznych.

W opinii wielu osób czynniki te stwarzają wiele nowych, pozytywnych możliwości społecznego rozwoju, np.:

a wcześniejsze emerytury i zmniejszenie liczby godzin pracy stworzyły warunki do pracy wolontarystycznej większej liczbie osób, a przedsiębiorstwa coraz lepiej przygotowują stanowiska pracy dla wolontariuszy, a nawet zachęcają do niej swoich pracowników.

Wolontariat obecnie

W sierpniu 1994 powstała koalicja trzech partii: Partii Socjaldemokratów, Partii Liberalów i Partii Demokratów '66. Socjaldemokraci podkreślali ogromne znaczenie pracy zarówno płatnej, jak i wolontarystycznej. Przekonywali, że państwo opiekuńcze jest osłabione finansowo, organizacyjnie, kulturalnie i moralnie. Opowiadali się za obcięciem wydatków z budżetu na ten cel. Nie zgadzali się z rosnącym znaczeniem zasad rynkowych i byli orędownikami równowagi między prawami rynku, służbą publiczną a wolontariatem. Zasadność funkcjonowania wolontariatu uznawali szczególnie tam, gdzie ludzie nie są w stanie wykonywać prac płatnych: pośród osób niepełnosprawnych, niezdolnych do życia lub starszych. Z drugiej strony, liberałowie byli orędownikami wolności przedsięwzięć, kładli nacisk na prace płatne i rzadko wspominali o wolontariacie. W przeciwieństwie do nich Demokraci '66 chcieli promować i stymulować wolontariat, traktując go jako uzupełnienie pracy osób płatnych. Obecnie widzimy duże zainteresowanie wolontariatem ze strony chrześcijańskich demokratów, którzy stanowią opozycję parlamentarną, ale zachęcają organizacje społeczne do umiejętnego zaangażowania wolontariuszy w pracę społeczną. Widzą w tym szansę dla osób długo pozostających bez pracy.

Holenderska polityka społeczna w latach 90. położyła silny nacisk na rolę wolontariatu w społeczeństwie. Wzrosło zainteresowanie działalnością wolontarystyczną w przeciwieństwie do poprzednich dwóch dekad, kiedy to wolontariusze byli nawet wyśmiewani. Obecnie uważa się, iż mogą oni wypełniać luki w pewnych dziedzinach opieki społecznej. Mogą wykonywać swą służbę uzupełniając pracę profesjonalistów. Intencją tych działań jest większa specjalizacja wolontariuszy, niż ma to miejsce obecnie. Politycy skupiają się na określeniu roli wolontariatu w opiece zdrowotnej, jego organizacji pracy i rekrutacji nowych osób.

Holenderscy wolontariusze pracują rocznie przez nie mniej niż 0,5 mld godzin.

Opracowanie:

Małgorzata Misztela – Centrum Wolontariatu Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej w Kielcach

Przykład organizacji pozarządowej w Holandii, zajmującej się wolontariatem

SIW Internationale Vrijwilligersprojecten

We wczesnych latach 50. holenderscy wolontariusze rozpoczęli pomoc w odbudowie Europy Zachodniej. Na początku Agencja Holenderska, która wysyłała ich do Anglii, Belgii, Francji czy Niemiec, nie zapraszała zagranicznych wolontariuszy do pomocy w Holandii, co zmieniło się w 1953 r. Pomoc zagranicznych wolontariuszy zaczęła napływać od momentu powodzi w holenderskiej prowincji Zelandii. Na rezultaty zapoczątkowanej wymiany młodzieży nie trzeba było długo czekać. Obecnie SIW wysyła około 500 młodych ludzi do innych państw i zaprasza około 300 wolontariuszy do realizacji projektów w Holandii. Typowe dla Holandii jest to, że uczestnicy projektów nie tylko pracują i dobrze się bawią, ale także dyskutują o problemach społecznych: ubóstwie, zanieczyszczeniu środowiska czy rasizmie.

W Holandii SIW jest jedną z największych organizacji prowadzących międzynarodowe projekty i wysyłającą wolontariuszy zagranicę. Jej siedzibą jest Utrecht. Działalność SIW jest prowadzona przez wolontariuszy. SIW zatrudnia jedną osobę zajmującą się sprawami administracyjnymi i finansowymi. Każdego roku walne zebranie decyduje o kierunku działań w roku następnym. Różne grupy dyskutują o działaniach na obszarze, którym się zajmują. Grupy dotyczące poszczególnych krajów (np. Grupa Afrykańska, Grupa Azjatycka i Grupa Wschodnio-europejska) są odpowiedzialne za przygotowywanie uczestników zagranicznych projektów.

Celami SIW są:

- wspieranie rozwoju młodych ludzi,
- zachęcanie do nawiązywania międzynarodowych kontaktów,
- praca na rzecz społeczeństwa, rozwoju kultury i środowiska naturalnego,

Cele te są realizowane poprzez następujące działania:

- wysyłanie młodych ludzi (18 – 35 lat) do pomocy w realizacji projektów w Europie Wschodniej i Zachodniej, Ameryce Północnej, Kanadzie, Turcji, Afryce Północnej, Azji i Ameryce Łacińskiej,
- angażowanie ludzi z wyżej wymienionych obszarów w realizację projektów w Holandii,
- udział SIW w międzynarodowych spotkaniach i organizowanie seminariów.

Dochody SIW składają się w większości ze składek i wpłat uczestników projektów oraz z funduszy pozyskanych na realizację projektów z Holandii. Subsydia na realizację projektów pochodzą z różnych źródeł. Fundacja nie otrzymuje żadnych regularnych dotacji. Projekty SIW są realizowane w ponad 50 krajach, m.in. w Rosji, Polsce, Zimbabwie, Kenii, Nepalu, Chinach, Meksyku, Ekwadorze, Wielkiej Brytanii i wielu innych. SIW realizuje także około 20 projektów w Holandii.

W pracy tej uczestniczą wolontariusze z zagranicy, chcący dowiedzieć się czegoś o życiu w tym kraju,

a przy okazji spędzić pożytecznie wakacje.

Wybrane organizacje zajmujące się w Holandii wolontariatem:

Dutsch Volunteer Centre /NOV/
Post-office box 2877
3500 GW Utrecht
the Netherlands
tel.: 31-30-231 98 44, fax:234 38 96
e-mail: ALGEMEEN@NOV.NL

SIW Internationale
Vrijwilligersprojekten
Willemstraat 7
NL-3511 RJ Utrecht
tel.: 31-30-231 85 47, fax: 234 34 65
e-mail: siw-prj@knoware.nl
strona internetowa: www.siw.nl

VIA Netherlands
M.v.B. Bastiaansestraat 56
NL-1054 SP Amsterdam
tel.: 31-20-689 27 60, fax: 618 44 69

Opracowanie:
Małgorzata Misztela – Centrum Wolontariatu, Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej w
Kielcach

Tłumaczenie materiałów w języku angielskim:
Małgorzata Misztela,
Sławek Półtorak.

Bibliografia
„A New Civic Europe?” Katharine Gaskin, Justin Davis Smithwyd. The Volunteer Centre UK
1995.
Materiały informacyjne nadesłane przez wymienione organizacje

Dziękuję za pomoc w zdobyciu materiałów: Marion Pol
i Markowi Franken, Esther Langen